

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунист партиясынын
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
ажылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1925 чылда
үндүрүлгөсү
1954
АВГУСТ
28
СУББОТА
№ 172 (3109)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Электрбиле даараныр машиналарның
заводу (1 арын).
СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ: Москвада А. П.
Чеховтун музейинде; колхозтарның дуза-
лаар кассалары; кур черлерин шийгөдип
алырынын мурнакчылары дөлгелгеже чо-
руп турар; шай бүрүзүнүн баштайгы
чыылдазы; чаа совхозтарда ногаалар бол-
гаш картофел; виноградтын бай дүжүдү;
электрстанциялар тууду (1 арын).
ОБЛАСТЫН ХОВУЛАРЫНДА (1 арын).

Партияның организастыг ажылының
айтырыгыларын дугайында: Партияның
ажы хуралдарын өртүреринин чуруму;
коммунистерин албан хузагазгынын хар-
ымысалгазынын болгаш партия кемчелге-
ринин дугайында (2 арын).
С. Крушинский.—Карагыт дүмбейге
узур чырык (2—3 арыннар).
А. Лепешкин.—Кызыл хоорайның бир
чаа туудуунда (3 арын).
А. Доржу.—Ногаан сад (3 арын).

Румыяны хосталганын он чыл
оо (3 арын).
Н. Захаров.—Делегейе болуп турар
чурттарың доңчулазы (4 арын).
Гитлержи ажелектерден Парижти
хостанын он чыл оо (4 арын).
Брюссель чөвүлөг хуралының доозу-
газы (4 арын).
Америк империалистерин бөлөткөн
турар сүлгөсүн үзөр (4 арын).

ПРОПАГАНДИСТ КАДРЛАР-БИЛЕ ҮРГҮЛЧҮ АЖЫЛДААР

Коммунистерин болгаш бистан ин-
телигендиявтык ортузунда политик-
тик өрөдиге согурузуу туура-биле өс-
көв. Областын партия организациязы
сөөлү чылдарын дугузунда коммуни-
стерин марксисч-ленинчи өрөдигезин
идеял дөңгөйлө бөдөрлеринин кол
айтырын болуп пропагандаист кадрларын
белгезеринин болгаш шийин алырынын
таазы-биле биче өвөс ажылдарын чорут-
кан.

СЭКП обкому бо чылдың июль, август
айларын дугузунда пропагандаисттерин
ай хуузаалы семинарларын өртүргөн.
Анаа ийи чүс чыгы кижилер өрөнгөн. Ол
семинарларга пропагандаисттер шийин чору-
дар таазы-биле СЭКП-нин Эрэни, Каз-
Хем, Бай-Тайга болгаш Тес-Хем райком-
нары эки ажылдаанар. Курстарга бел-
ген пропагандаисттерин хөй кезин өрө-
нгөн материалдарын эки шийгөткөн бол-
гаш марксисч-ленинчи таазы-биле
быжыг билгилени көргүскөнөр. Олар
моон сонгаар политшколаларын болгаш
бөдөрлерин башкылавышаан, боттары-
ның идея-теоретиктиг билинин калбартыр
болгаш улам хараалар ужураар.

Пропагандаисттерин теоретиктиг база
методтук белгезеринин эң чугула хевирле-
ринин бирээзи — партияның район ко-
митеттеринин ай санында чыылдырып
турар пропагандаист семинарлары бо-
лур. Партия чырымышкынын четки-
лиге өрөдигенин өрткөн чылымның түн-
дөдөрлерин көргүскөн база, Таңды,
Уугу-Хем, Чаа-Хөл, Тес-Хем районнара
пропагандаист семинарлары доктаамал
өвөс ажылдап, шынар чок өртүн турту-
лаан. Ийиди семинарлар пропагандаист-
терин практиктиг ажылында чугула дөңгө-
чөк эки көргүскөн. Дуржула согузуш-
куннары организастатынмаан. Партияның
Таңды райкому өрткөн өрөдиге чылымда
Арыг-Бажында политшколанын пропаган-
даист эш Шыдырааны семинарта чагыс-
даа катар кириштирбөөн.

СЭКП-нин Кызыл хооромунга пропа-
гандаисттерин семинарлары база-ла ча-
гаараныч кылдыр өртүр, ийи-үн хуш-
нерин дугузунда өрөдиге планын
темадарынын таазы-биле нити лекциялар
номчуру-биле кызыгааратынын,
пропагандаисттерин чогаалчы ажылын
организаставып, теоретиктиг болгаш ме-
тодиктиг айтырыгларын дриг бөсөдээр
чуруму-биле чугулаажырын организаста-
вайт турган. Семинарларын чүгө элечке-
ли сургаалда кылдыр чер кылдыр хуулу-
руп, чугула темаалар семинар кичөө-
лерин өртүрбөй белген.

Семинарларын оң киржикчилери чүгө
анаа динчээлдер болуп олуржур кыл-
дыр чорудар метод болза, теоретиктиг ай-
тырыгларын пропагандаисттер боттары
дирг бөсөдө чуруму-биле эки чугулаажып
тургаш билеп адыр күзелин хандырбас
болгаш оларга немедө билгилени ханы бер-
ип шыдавыс. Пропагандаисттерин хоозун
шөжөмөкчилер кылдыр кижилер метод-
тан адырдыр керек. Чандык пропаганда-
исттер семинарга киришкен үезинде дөңгө-
лөп белгиле алган чүдөдөрлерин аңгыда не-
медө литератураларын, көргүзүп матери-
алдарын ажыглавайн турар фактыларын
чайлаары чугула. Семинарларын өвөс ба-
рындаалаан байдалыг эреней кылдыр
өвөс, а оң киржикчин бүрүзү бөдүнүн
чогаалчы ажылын илөргөткөн турар
кылдыр, теоретиктиг айтырыгларын ча-
гаалжырынга идеялениг киришкен турар
кылдыр эштин дискуссионаларын орга-
низааставып чугула.

Теоретиктиг айтырыгларын коллектив-
тиг чугулаажып көөрү—пропагандаисттерин
кижиздеринин болгаш өрөдиринин
чугула аргазы болур. Ийиди чугулаажы-
шымыннар болза, пропагандаист бүрү-
зүнүн билинин байдыр. Марксизмин
үжүн көрүп тура-лаа, марксизмин
түндөдөрлерин болгаш формулаларынын
сестерин шөжөмөкчилер алган болза-лаа,
оларнын алыс утка-бөдөрлерин билбейт
турар пропагандаисттер турбас ужураар. Ийи-
гаш теоретиктиг айтырыг бүрүзү про-
пагандаисттерин шийин алырынга се-
минарлар канчаар-даа аажок узуг роль-
дур.

Электри-биле даараныр машиналарның заводу

ХАРЬБОВ. Электри-даараныла маши-
наларын чаа заводунун өспөрөмө-
таль цехинде выгыларын бирги хевир-
леринин белеткөн кылымшыны өгөдөн.
Электри-даараныла машиназы анаа
бут болгаш хол-биле даараныр машиналар-
дан дыка ыглады. Ол шоолуг узуг өвөс
чөмөдөнтө сымда бөрү. Тускай рөстаттын
дузаламчы-биле машинаын чүгө ажы-
лады болгаш доктаалы болур өвөс, хар-
ын минутта чогуур санын тилерин
лаа даарал болур. Машина-биле чүгө ла-

ранырдан аңгыда, асылын даарып, уран-
чечен дааранылаарын болгаш өскө-даа
чүдөдөрүн кылтып болур.
Август 25-те ажылдан турар пресс це-
хин ажылга киирген. Чоокку үеде
заводтун өскө-даа цехтери ажылдап өгө-
лөр.
Шоолуг үр болбайт чаа бүдүрүлгө
коллективни хонукта муң хире машина-
ларын бүдүрүп үндүрүп турар алар.

(СЭТА).

Совет Эвилелинде

Москвада А. П. Чеховтун музейинде

Чоокта чаа Москвада ажытылган А. П.
Чеховтун бажы-музейи чаа-чаа өспөрө-
төр-биле додунган. Тускай өмөдөгенин
тургузуун дугайында бөдүнүн пла-
нарын доктор М. Ченовца динчээлчөк
оң чагаалары салдыган. Чеховтун амы-
—Михаилди чагаалары солун, олар ам
музей турар Садово-Будинская дүдүмчүлө
бажынын даштык хевирин болгаш иш-
тики тургузуп байламы ылап көргүзүп
турар чуруктары-биле каастатылган.

Кылдат Узус Республикадан дыка хөй
белеттер алдыган. Оларнын аразында
А. П. Чеховтун тортуга сиктөөн ийи узуг
чуруктары, А. П. Чеховтун шийлеринин
чылымды база оң А. М. Горький-биле
чогаалажып турганы, кылдат дылда очу-
луртунган чагаалары, Пекин театрында
үңүп турган «Ваня дай» деп шийини сче-
назындала фотографилар болур. Узуг орус
чогаалчыга алдар болдурган өртөм сески-
зынын материалдарын Болгариядан чорут-
кан.

Музей үргүлчү-ле хөй кижилерлиг.
Анаа 7000 хире кижилер чорав.

(СЭТА).

Колхозтарның дузалаар кассалары

АНШАБАД. Колхозтарның дузалаар ка-
ссаларының фондузунга чыл бүрүдө-ле ийи
хуула ажы-хөргөзүлгө, чүс-чүс тонна
таазы болгаш өскө-даа продуктуларын
кирип турар.

Кассаларын ажа-хөргөзүлгө-биле хуу
бажынар туудушкуну чорудуп, түр үе-
де ажылап шыдавыс болуп берген наам-
лап кыраан колхозчуларга, өлгөн дайы-
чыларын өг-бүзөнгө, инвалидтерге,
чуурааларга, өскүрөткөн ажа болгаш на-
туралыг дузаламчыны көргүзүп турар.
Марийский районун «Ленинни» көдө
ажы-агы артелинни кассанын фондузу
35 муң рубль болуп турар. Колхозтун
организаставып хундун бөрү ажыл-
дап турар, хөвө тарыхчыны хоозун Ати-
баз Халиев бажык тууду алыры-биле де-
дир өттигиме чөөл алган. Көдө ажы-
агынын табалыгында Ада-чуртун дайы-
нын инвалиди Ч. Тебеневке бажык
тудары-биле чөөлени тывыскаан. Дузалаар
кассанын ажа-хөргөзүлгө-биле салып ал-
ган путевкалар-биле хөвө тарымр шал-
дерин он-он ажы-ишчилери азым-бүрү
курорттарга болгаш дыштанылга бажыны-
рынга чорав.

Ам республиканың 402 колхозтарын ду-
залаар кассалык болуп турар. Ол касса-
ларының кижигунеринде 200 муң хире
колхозчулар кирип турар.

(СЭТА).

Бүгү-эвилелин көдө ажыл-агый дөлгелгезинде

Чурукта: оң талаанда Башкыр АССР-нин, ортузунда Туркмен ССР-нин
павильоннары, ийинде—Кол павильон.
Фото Н. Граневскийни.

Кур черлерин шийгөдип алырынын мурнакчылары дөлгелгеже чоруп турар

БУЛАЕВО. (Соңгу-Казастан область).
Приним ховузун ханымыче чызып
тракторлар узук чокка шуужун турган.
Ол дөргө партияның кийгырынын суугар
кур черлерин шийгөдип алырыныче чурт-
тул аны-бүрү областтарындал анык оол-
дар, кыстарынын чоруп турганы ол.

Чугула чартык чыл өрткөн, ыччалы-даа
хову таныгымыс кылдыр чаартына бер-
ген. Булаево районда эң узуг дөң үш
тараалаң совхозтар тургустулган. Манге
шайра кур чытылаан 70 муң гектар чер-
лер андартылган. Кызылостын баштайгы
кемдөдөр чоруп турар. Соңгу Казастан-
га келген анык механизаторларын дыка
хөй Кремлин Узуг ордузунга болгаш
хуралга олуржур, СЭКП ТБ-нын секретра-
ры Н. С. Крушевтин мындагы үдөгө сестер-
ин динчээлчөк.

—Чаагыл түр-түрүндөгү ажылдары-
нары силерге күзөп тур мен. Кур бол-
гаш куруккан черлерин шийгөдип алы-
рынга база дүжүтүр чорукту бөдөрлерин-
ге узуг чедикшиктерин боттарынарын
күш-ажылынар болгаш авааңгыт чору-
нар-биле көргүзүлгөлерге, салырын
иштинерден хөй-хөй кижилер-биле Бүгү-

эвилелин көдө ажыл-агый дөлгелгезинге
ужуражы бөрү бөс дөргөнгө бөзүрөп ту-
рар мен.
Иччалгаш ол үе келгени бо тур. Чаа
совхозтарын эки дөң анык ажылычы-
нарынын өң өкилери Москвага чоруп ту-
рар. Булаево совхозтан дөлгелгеже трак-
тор-хову бригадының бригадирин Васи-
лий Ицелинцев, ажа баштайгы огурулар-
ын андартган трактористтер Тимофей Най-
денов болгаш Владимир Калдан, прице-
пик кыстар Евдокия Смирнова, Людмила
Иловакова болгаш оон-даа өскө мурнакчы-
лар чоруткан. Маленков аттыг чаа та-
раалаң совхозтун коллективни Москваже
бригадир Иван Советкинни, тракторист
Николай Цукунни, прицепщик амы Нина
Николайчукту үдөгө.

Булаево районда тургустулган совхоз-
тардан Бүгү-эвилелин көдө ажыл-агый
дөлгелгезинче чаа черлерин шийгөдип
алырынга бүдүрүлгөчү чедикшиктерин
дөң өскүрсия путевкалары-биле шаң-
наткан 50 хире анык патриоттар чорут-
кан.

(СЭТА).

Шай бүрүзүнүн баштайгы чыылдазы

КЕДА (Адыр АССР-де). Бедик дагыт
Кедский районда сарыг шайын бүрүзү-
нүн баштайгы чыылдазын чорудуп турар.
Шай болза, ол районга чаа кулдура бо-
лур. Мурнакчы агротехниканы ажыла-
лынын болгаш сагыш салыгыр ажаалда-

нын ачымында маңа эки дүжүттү өстү-
рүп үндүргөн. Районда шай тарылдазы-
ның шөлү чылым-на өсүп турар. Чоокку
ийи чылда оң нити шөлү 350 гектар
ажар.

(СЭТА).

ОБЛАСТЫН ХОВУЛАРЫНДА

КАА-ХЕМ

САРЫГ-СЕН. (Телефон-биле). Каа-Хем
районун «Сталлическ орук» колхозта
МТС-тин сургаалыг механизаторлары эш-
тер Виславтин, Булгаковтун комбайн
агрегаттары дүжүт ажап алырынын та-
лазы-биле социалистиг чарнык алган ху-
загалерин чедикшиктерин күтөдип ту-
рар.

Август 18-тен 24-ке чедир комбайн
өш Вислав «Сталлическ»—6 деп комбайн
биле 60 гектар тарааны кестирер тур-
гаш, 120 гектарын кестирген болгаш 170
ажык тонна кызылосты бастырып алган.
Эш Булгаков «Сталлическ»—4 деп бөдү
чоруп комбайн-биле ол-ла үеник дугузунда
48 гектарын кестирер турган, а терек
кырында 80 гектарын кестирип,
120 тонна кызылосты бастырган.

Колхоз бо чылын чаа дүжүтүп тара-
зындан 190 тоннаны күрүгө дүжаар
панын. Иччаларга күрүгенин тараа ху-
лөп алып пунктузунда 200 тонна тара-
нын чедирген болгаш оң дузаламчының
темиши дүргөн чоруп турар.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Көдө ажы-
агыны кедүр кемчелер таазы-биле
партияның болгаш чазактык салган со-
рулгаларын чедикшиктерин күтөдип дөң
Чөөн-Хемчик районун ар, хөвөжөн ко-
хозчулары, механизаторлары улам ийи-
кейлиг демисежин турарлар.

Ийтинин маңыга чөк белеткээринин
панын Жданов аттыг колхоз база күтө-
дипкен. Калинин аттыг колхоз тараа
ажап азымыкыныче районун өскө
колхозтарын мурнап кирген, Чадаана
өскө белеткөп пунктузунга 30 тонна та-
разы дузаалан. Колхозчулар күрүгө
тараа дүжаарынын планын сентябрь 10-
да доозарын хүлөдөнгөнөр.
«Кызыл тараан» көдө ажыл-агый
артелин тараа ажап азымыкыныче ав-
густ 25-те эгелен кирген.
Чадаанын тараа белеткөдөкүн пун-

(СЭТА).

СҮТ-ХӨЛ

СҮТ-АБСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл
районун «Сталлическ орук» көдө ажыл-
агы артелинни тараа ховузунда 2 ком-
байн тараанын кемдөдөрүн дүргө
темишиг шузуудан киришкенер.

Комбайн өш Глазов «С—6» деп ком-
байн-биле хүнде 10 гектар черин тара-
зын кестирер нормазы—14 га чедир, эш
Чап-оо «С—4» деп комбайн-биле 8 гек-
тарга доктаалык норманы 11 гектар кыл-
дыр күтөдип турар. Оларнын кайымын
лаа га бүрүзүнен ажап алган таразы
ортумак-биле 20 центнер болган. Болхоз
баштайгы тарааны күрүгө дүжаарынга
белеткөн, белеткөп пунктузунче сөөртүп
турар. Районун күрүгө тараа хүлөп
алыр пунктузунга колхозтардан график
буугар баштайгы бөш ховушта 100 цент-
нер тараа кирер ужураар, а терек кыры-
нда 200 центнер хүлөп алдыган.

Ол болза, СЭКП ТБ-нын июнь Шенму-
нун шийтирени амыдыралга чедикшик-
тин күтөдөр дөң боттарынын социали-
стиг хүлөдөгөдөр колхозчу ажыл-ишчи-
лерин болгаш механизаторларын ке-
дикшиктерин күтөдип турарынын херечи-
зи болур.

ТОЖУ

ТООРА-ХЕМ. (Телефон-биле). Току
районун колхозтарында мал чөмөрүн
белеткөн үргүлчүлөр турар. Районд
чазы-боран ужурунда сизген ажап
алымынанын темиши сөөлүг бөш хо-
нукта сожум болган. Иччалы-даа сизос
алымынныче немедө күштерин колхоз-
тар организастаан. Август 25-те түн-
дөдөр алырга, район сизос салымын
нын панын 101 хуу күтөдөткен. Си-
дөсташкын үргүлчүлөр турар.

Районд бүдүрүлгө болгаш албан чер-
лерин ажылынары болгаш албан
халкычылары колхозтарын мал чөмөрүн
белеткөр ажылынга дузалажып турар.

(СЭТА).

